

Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta u prva tri razreda osnovne škole

UDK 784.67:37.046.12

Primljeno: 30.3.2011.

Pregledni članak

Mr. sc. Jasna Šulentić Begić¹

Učiteljski fakultet, Osijek
jsulentic@ufos.hr

Mr. Božica Špoljarić²

OŠ Viktor Car Emin, Donji Andrijevići
bozica.radicevic@gmail.com

Sažetak

Uvođenje glazbe u neglazbene predmete može imati motivacijsku ulogu ili može poslužiti za opuštanje i za uklanjanje dosade i zamora. U radu se govori o mogućnostima primjene glazbe tj. glazbenih aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta. Prikazuju se i rezultati istraživanja čiji je cilj bio ustanoviti u kojoj su mjeri glazbene aktivnosti zastupljene na neglazbenim nastavnim pred-

¹ Jasna Šulentić Begić je magistrirala na poslijediplomskom znanstvenom studiju glazbene pedagogije na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Radila je kao učiteljica glazbene kulture u OŠ Franje Krežme u Osijeku i kao nastavnica glazbene umjetnosti u I. gimnaziji u Osijeku. Od 2008. godine zaposlena je na mjestu asistentice za metodiku glazbene kulture i bavi se izradom doktorskoga rada na poslijediplomskom sveučilišnom doktorskome studiju *Rani odgoj i obvezno obrazovanje* na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu.

² Božica Špoljarić završila je Isusovačku klasičnu gimnaziju u Osijeku, a potom i diplomirala na Učiteljskom fakultetu s temom iz Metodike glazbene kulture. Od 2002. do 2008. pohađala je Glazbenu školu Franje Kuhača u Osijeku te završila smjer solo pjevanja u klasi mr. art Vesne Jaić. Članica je Crkvenog pjevačkog društva "Mir" Belišće s kojim je nastupala na domaćim i međunarodnim natjecanjima i smotrama. Tijekom završne godine studija kratko je radila kao nastavnica glazbene kulture u OŠ Nikole Andrića u Vukovaru. Trenutno radi kao nastavnica povijesti.

metima, te s kojom svrhom. Pokazalo se da se glazba i glazbene aktivnosti pojavljuju najviše na satovima prirode i društva, a na satovima matematike ih uopće nema. S obzirom na ukupan tjedni broj održanih sati glazbene su aktivnosti najzastupljenije u drugom, nešto manje u prvom i najmanje u trećem razredu. Služe u motivaciji za temu sata, kao motivacija za razgovor, za opuštanje, te kao zvučna kulisa. Glazbene su aktivnosti bile slušanje skladba i pjesama, pjevanje pjesama, izvođenje pjevanih glazbenih igara te plesanje.

Ključne riječi: osnovna škola, primarno obrazovanje, glazbene aktivnosti, ne-glazbeni predmeti

Uvod

Nastava glazbene kulture se u Hrvatskoj od školske godine 2006./07. izvodi po novom nastavnom planu i programu. U prva tri razreda osnovne škole glazbena su nastavna područja *pjevanje, slušanje glazbe, sviranje i elementi glazbene kreativnosti*. Nastavu svih obveznih predmeta u prvim trima razredima pa tako i nastavu glazbene kulture izvodi učitelj/ica primarnoga obrazovanja. Prema nastavnom programu, u prva tri razreda osnovne škole učenici trebaju na nastavi glazbene kulture moći izvesti i uočiti sljedeće: *uočiti i slušno razlikovati visinu tona (viši i niži ton i trajanje tona, duži i kraći ton), slušno razlikovati i odrediti dinamiku skladbe (tiho, glasno), i odrediti tempo skladbe (polagano, umjereno, brzo), razvijati intonativne i ritamske sposobnosti, razvijati glazbeno pamćenje, prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu, prepoznati i slušno razlikovati izvodilački sastav skladbe (zvuk pojedinačnih glazbala na razini prepoznavanja), razvijati glazbeni izričaj, razvijati zvukovnu radoznalost i glazbenu kreativnost, obogaćivati emocionalni svijet i izoštravati umjetnički senzibilitet, razvijati glazbeni ukus uspostavljanjem vrijednosnih kriterija za kritičko i estetski utemeljeno procjenjivanje glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006.). Svi navedeni zadaci trebali bi se ostvariti putem slušanja glazbe, pjevanja, glazbenih igara, sviranja i plesanja. Glazbene bi se aktivnosti mogle izvoditi i u okviru ostalih predmeta, jer se učitelj/ica primarnog obrazovanja ne mora strogo pridržavati rasporeda te ne mora izvoditi nastavu prema predmetnom modelu koji u biti i nije primjeren učenicima mlađe školske dobi. Prema Šimleši (1980.) dijete ne razmišlja „predmetno,“ ne promatra svijet oko sebe sa stajališta pojedinih predmeta, već sav svijet na njega djeluje u cjelini, upravo onako kako je to u životu. Povremeno napuštanje pred-*

metnog modela mogao bi biti prvi razlog uključivanja glazbe i glazbenih aktivnosti u neglazbene predmete.

Drugi razlog uvođenja glazbenih aktivnosti u neglazbene predmete moglo bi biti mišljenje da se pomoću glazbe ne razvijaju samo glazbene sposobnosti, već da ona pomaže razvitku intelektualnih (zaključivanju, analiziranju, pamćenju, apstrakciji, razumijevanju) i motoričkih (brzini, koordinaciji, preciznosti) sposobnosti. „U novije doba se provodi velik broj istraživanja učinaka glazbe na ljude. Rezultati pokazuju da glazba utječe na emocije, dišni sustav, ritam srca, stav tijela i mentalne slike slušatelja“ (Jensen, 2003., 221). Jensen također ističe da su istraživanja mozga opravdala upotrebu nekih igara, akoje koje se prije odbacivalo kao „igranje“ (Isto, 2003.), a ako je glazba „igra tonova,“ odnosno, ako je doživljaj glazbe „maštovita igra“ (prema Hanslicku, 1997.) možemo zaključiti da je opravdano koristiti se glazbenim igrama.

Stein (2008.) ističe da mnoge studije ukazuju na to da glazba i pokret razvijaju sposobnost slušanja, motoriku, jezičnu vještinu, sposobnost rješavanja problema, pismenost, vještinu kritičkog slušanja, komunikaciju, da utječu na emocionalnu stabilnost, kooperativnost, suosjećajnost i dr. Stein također smatra da glazba potiče razvoj vještine čitanja. Za to navodi sljedeće razloge: djeca s dobrim osjećajem za glazbenu mjeru, vjerojatno će dobro čitati, glazba stimulira sva osjetila, glazba pomaže djeci da nauče uočavati uzrok i posljedicu, rana izloženost glazbi pomaže djeci u razvoju jezika, kreativnosti, koordinaciji, socijalnoj interakciji, samopoštovanju, memoriji, pjevane igre potiču dječju potrebu za druženjem te glazba potiče razvoj onih živaca u mozgu koji podržavaju višu razinu razmišljanja.

Prema Campbellu (2003.) glazba kod djece pozitivno djeluje na inteligenciju (govorna vještina, radne navike, čitanje, matematika, pamćenje činjenica, vizualno i slušno pamćenje), emocije (komunikacija, kreativnost, empatičnost, izražavanje osjećaja, uklanjanje stresa), duhovnost (samosvijest) i karakter.

Brewer (2008.) navodi prednosti i učinke primjene glazbe u neglazbenoj nastavi. Smatra da glazba može skrenuti pažnju učenika, stvoriti radnu atmosferu, smanjiti stres kod učenja, učiniti učenje ugodnim, poboljšati razumijevanje učenika, poboljšati memoriju učenika, poticati maštu i kreativnost, učiniti vježbanje zabavnim te veličati učenička postignuća.

Ho i sur. (2003.) istraživali su može li sviranje instrumenta u djece razviti verbalno pamćenje. Iz svojih su rezultata zaključili da sviranje potiče razvoj verbalne, ali ne i vizualne memorije. Utvrdili su da glazbenici bolje pamte riječi od neglazbenika.

Altenmüller (2002.) smatra da je glazbena nastava kao redoviti oblik osnovnoškolske nastave važna, jer se u njoj vježbaju i neke intelektualne vještine, no smatra

da je važnije od toga što ona poboljšava socijalne kompetencije učenika. Ističe da se glazbom kod djece znatno poboljšava i sposobnost koncentracije.

Willingham (2007.) smatra pogrešnim mit kako *mozak male djece mora imati bogatu senzornu stimulaciju te da je klasična glazba pritom posebice bitna*. Ističe da je pogrešno shvaćeno istraživanje vida psihologa Wiesela i Hubela iz 1963. koji su uspoređivali normalan razvoj s onim koji se događa ako je mozak sasvim lišen određenog tipa senzorne stimulacije. Smatra da je poruka *što više stimulacije to bolje*, pogrešna, jer iz podatka da lišavanje rezultira slabo razvijenim senzornim sustavom, ne proizlazi da posebna stimulacija, iznad onoga što je normalno, čini senzorni sustav boljim. On također smatra da tzv. *Mozart efekt* nije pouzdano utvrđen kao ni mišljenje da je klasična glazba posebice bitan oblik senzorne stimulacije. Rezultat istraživanja kod kojeg su studenti koledža pokazali kratkoročno povišenje specijalnog rezoniranja nakon slušanja Mozartove sonate za klavir, u većini slučajeva, u kasnijim istraživanjima nije potvrđen. Opaženi efekt nije, po njegovu mišljenju nastao zbog Mozarta ili klasične glazbe, nego prije zbog povišenog raspoloženja i uzbuđenja.

Pavletić (2010.) tvrdi da glazba ima moć pokretanja ili smirivanja ljudskog organizma tj. da ona ima mogućnost stvaranja emocionalnog ugođaja. Ističe da je neupitan utjecaj glazbe i zvuka općenito na fizičko stanje čovjeka, što su brojna znanstvena istraživanja elektrometričkom dijagnostikom vrlo precizno i vjerodostojno dokazala. Tako je utvrđeno da glazba utječe naročito na vegetativni živčani sustav, baš kao i na krvožilni sustav. Promjene električnih aktivnosti mozga, rada žlijezda s unutarjim i vanjskim izlučivanjem, povišenje i sniženje krvnog tlaka, promjene krvnog pulsa, disanja, tjelesne muskulature – sve su to promjene koje su mjerljive, a koje mogu ovisiti o zvučnom sadržaju koji se prima.

Rojko (2002.) ističe da je vjerovanje u moć glazbe staro koliko i sama glazba te da i danas mnogi u nju vjeruju. Ističe da je glazbena pedagogija napustila danas takvo gledanje na glazbu u školi i želi glazbu tretirati kao cilj a ne kao sredstvo.

Kao što vidimo mišljenja o utjecaju glazbe različita su. Namjera ovoga teksta nije da ulazi u psihološke rasprave. Njegova je namjera u prvom redu glazbeno-pedagoška. Stoga ćemo navesti treći razlog uvođenja glazbenih aktivnosti u neglazbene predmete a to je mišljenje da će prisutnost glazbe doprinijeti zanimljivosti i raznovrsnosti nastave. Andrilović i Čudina (1985.) navode kako su istraživači dječje pažnje utvrdili da će djetetu biti vrlo privlačni i vrlo ugodni oni podražaji koji predstavljaju novost u poznatom materijalu. Novost postaje izvor motivacije, zadržavanja pažnje i ustrajanja u bavljenju i proučavanju. Premalo novosti izaziva dosadu, ali ne dosadu zbog nepoznavanja, nego dosadu zbog prezasićenosti. Jurčić (2006.) navodi da je prezasićenost posljedica vremenske zauzetosti učenika koja raste prema razre-

dima. Učenicima se već u prvom razredu, osim redovite nastave, nudi rano učenje stranog jezika, rano učenje informatike, dodatna nastava, izvannastavne aktivnosti, izborna nastava iz vjeronauka pa se satnica popela na dvadeset i pet sati tjedno. Prema završnim razredima osnovne škole satnica raste i do trideset i pet sati. Posljedica vremenske zauzetosti, pet do sedam sati školske nastave, jest učenikov umor, izostajanje koncentracije i zanimanja za rad, povećanje žamora i ometanja nastave posebice na zadnjim nastavnim satima, bez obzira na to o kojem je nastavnom predmetu riječ. U takvim trenucima rješenje bi moglo biti u uvođenju glazbe i glazbenih aktivnosti. To se predlagalo nastavnim planom i programom za nastavu glazbe iz 1984. godine u kojem se kaže da bavljenje glazbenim aktivnostima može poslužiti i kao način aktivnog odmaranja učenika od rada na „težim“ sadržajima u drugim odgojno-obrazovnim područjima. U tom pogledu glazbene se aktivnosti preporučuju svakodnevno u odgovarajućim kratkim stankama. Također se navodi da učitelj primarnog obrazovanja treba nastavu glazbene kulture povezati s cjelokupnim životom, igrom i radom učenika te s gradivom ostalih nastavnih predmeta (*Nastavni plan i program za osnovnu školu*, 1984.). Makjanić i Završki (1974.) također smatraju da se tjedno raspoloživo vrijeme (45 minuta) za nastavu glazbe ne smije utrošiti u jednom kontinuiranom satu, već da raspoloživih 45 minuta glazbene nastave treba rasporediti u tri dana, tj. na svaki drugi dan po petnaestak minuta. I Novačić i sur. (1985.) misle da se planiranim vremenom za nastavu glazbe treba koristiti svaki dan pomalo. Kako mislimo da se danas često zapostavlja mogućnost korištenja glazbe i glazbenih aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta, u daljem ćemo tekstu prikazati neke od prijedloga različitih autora.

Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta

Iz nastavnih područja (*pjevanje, slušanje glazbe, sviranje i elementi glazbene kreativnosti*) u nastavi glazbene kulture u prva tri razreda osnovne škole proizlaze glazbene aktivnosti koje bi se mogle izvoditi u okviru neglazbenih predmeta. To su: slušanje glazbe, pjevanje pjesama, pjevanje/izgovaranje brojalica, glazbene igre (pjevane igre, igre s ritmovima/melodijama, igre uz slušanje glazbe) i plesanje.

Jensen (2003.) smatra da glazba može ulaziti u razred i kad predmet nije glazba. Ističe da se glazba može koristiti na mnogo načina. Svaki bi nastavnik trebao ugraditi glazbu (npr. *slušanje glazbe*) u svoj nastavni rad, jer će se to, *prvo*, učenicima sviđati, *drugo*, bolje će uspijevati, i, *treće*, osjećat će se bolje, kao što će se bolje osjećati i sam nastavnik. Glazba će rad nastavnika učiniti zabavnijim, zanimljivijim, opuštanjem i nezaboravnim. Glazba se može koristiti na sljedeće načine: kao pozadina (npr. tiha glazba za vrijeme izlaganja), za oluju ideja, kreativno rješavanje problema, za

opuštanje (ili za istežanje, duboko disanje), za slavlje, uspjehe, pobjede, kao poziv za rad, za završne rituale (npr. za uspješan kraj radnog dana), za predstavljanje novoga učenika, za razmišljanje, za pričanje priča te za kreativno pisanje.

Jensen također navodi da se mogu koristiti *glazbeno-ritamske* aktivnosti, tj. *igre pljeskanja*, a mi bismo rekli *glazbene igre* i to tako da učitelj primjerice, započne ritamski obrazac pljeskom, koji se zatim „prenosi“ po učionici od jednog do drugog učenika. Kad je krenuo prvi obrazac, jedan učenik započinje vlastiti ritam, koji se prenosi na sljedeću osobu, sve dok svi ne pošalju ritam po razredu. Smatra da su takve igre posebno dobre za razvitak pamćenja.

Kao prijedlog za uključivanje glazbe u sadržaje iz povijesti, zemljopisa, društvenih znanosti i, na primjer, navodi mogućnost plesanja plesova različitih razdoblja: *charlston, jitterbug, swing...* (Isto, 2003.).

Lazar (2004.) smatra da glazba pomaže kod fokusiranja pažnje i pruža motivirajuće okruženje za učenje. Smatra da će glazba pripomoći pri čitanju i pravopisu, pisanju, povijesti, zemljopisu i matematici. Navodi neke od praktičnih načina za integraciju glazbe u neglazbene predmete. *Čitanje i pravopis*: učenici plješću u ritmu na slogove novousvojenih riječi; učenici nauče čitati tekst pjesme te pjevaju pjesmu nakon što tekst mogu pročitati ispravno i tečno; prezentirati učenicima pjesmu putem snimke, a nakon slušanja razgovarati o nepoznatim riječima te na taj način usvojiti novi vokabular. *Pisanje*: učenici slušaju kratku pjesmu, potom zapisuju riječi, a kada završe, mogu otpjevati ono što su zapisali. *Povijest/zemljopis*: kad se obrađuju povijesne teme slušati pjesme iz različitih razdoblja; slušati pjesme čiji tekstovi obrađuju povijesne događaje te razgovarati o sadržaju teksta; slušati pjesme iz različitih zemalja tijekom upoznavanja različitih kultura te usvajanja gradiva zemljopisa. *Matematika*: koristiti učenicima poznate pjesme da bi se prebrojao broj slogova u naslovu pjesme; proučavati notne vrijednosti (cijelu notu, polovinku, četvrtinku, osminku...) da bi se uočio koncept podjele nota na manje vrijednosti.

Pjevanje, tj. izgovaranje brojalica također može biti jedna od glazbenih aktivnosti koju možemo uvesti u neglazbene predmete, pogotovo ako uzmemo u obzir da one imaju veliku ulogu u razvoju govora male djece. Milenković i Dragojević (2009.) smatraju da brojalice kojima se djeca služe u igri, tj. pri razbrojavanju, potiču razvoj ritamskih i govornih sposobnosti, odnosno da obogaćuju dječji rječnik te da pridonose intelektualnom razvoju djece. Izgovor/pjevanje brojalice najčešće je praćen pokretom, pa ističu da je najvažniji „ritamski instrument“ ljudsko tijelo. Zvuk se može proizvesti pljeskanjem, pucketanjem prstima, pljeskanjem o koljena, koraćanjem, itd., a u kasnijim fazama može se prijeći na korištenje ritamskih instrumenata dječjeg instrumentarija (npr. štapići, bubanj, zvečke, marakas, triangl). Ističu da pokreti pri razbrojavanju brojalice te izgovaranje/pjevanje brojalice utječu na emocionalnu

opuštenost djeteta, uklanjaju napetost i šalju živčane impulse mozgu što je izuzetno važno za formiranje govornih zona u mozgu.

Nemeth-Jajić (2008.) predlaže upotrebu glazbe u nastavi hrvatskog jezika. Glazba bi se koristila kao zvučna kulisa tijekom igranja igrokaza u razrednoj nastavi. U trećem razredu, kod teme *Zavičajna glazbena baština* predlaže, na primjer, da učenici predstavljaju glazbala, mandolinu i tamburicu. Igrokaz bi se ostvarivao monološki. Svako bi se glazbalo predstavilo, pričalo o sebi, reklo iz kojega je hrvatskoga kraja i u kojem orkestru svira (tamburaški, mandolinski), a predstavljanje glazbala učitelj bi popratio odgovarajućom glazbom (skladba u izvedbi mandoline, odnosno tamburice).

Planom i programom tjelesne i zdravstvene kulture za djecu mlađe školske dobi, između ostalih sadržaja predviđeno je plesanje uz glazbu (tzv. plesne strukture). Prema Šumanović i sur. (2005.), plesne strukture moguće je provoditi u različitim organizacijskim oblicima rada: *u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi* (u uvodnom dijelu sata jednostavnim plesnim elementima kretanja uz glazbu, u općim pripremnim vježbama uz glazbu s pomagalima i bez njih; u glavnom dijelu sata obrađujući i usavršavajući elemente kretanja i elemente ritma; u završnom dijelu sata jednostavnim opuštajućim koracima i plesovima); *na malim stankama* kad je djeci potrebna fizička aktivnost za odmor od intelektualnog rada; *na priredbama* u kojima se prikazuje neki od oblika plesnoga izražavanja; *u izvannastavnim i izvanškolskim sportskim aktivnostima* u koje se uključuju djeca koja imaju sklonosti i želju za dodatnim plesnim usavršavanjem.

Trškan (2006.) navodi moguće načine primjene glazbe i glazbenih aktivnosti pri motivaciji učenika u nastavnom procesu. Motivacijske tehnike koje su namijenjene opuštanju i kraćem odmoru učenika mogu se se izvoditi uz glazbu (s vježbama disanja). Motivacijske se tehnike opuštanja mogu koristiti na početku nastavnog sata ili prije izvršavanja zahtjevnih zadataka. Glazba može pomoći u stvaranju posebnog raspoloženja učenika. Najčešće se koristi kao zvučna pozadina prije početka nastavnog sata i za vrijeme odmora ili kao pomoć ili dodatak vježbama opuštanja, posebno na početku nastavnog sata ili prije ocjenjivanja. Glazba se može koristiti i kao pozadina prilikom čitanja ili slušanja izvornih tekstova, odnosno kao pozadina prilikom obrađivanja novog nastavnog gradiva. Nastavnici mogu izabrati posebnu glazbu za ponavljanje nastavnog gradiva te kao motivaciju za novo nastavno gradivo (klasična, narodna, popularna glazba), a posebnu glazbu tijekom obrađivanja nastavnog gradiva (npr. klasična glazba 19. stoljeća kako bi se privukla pozornost učenika ili barokna glazba za sustavno izlaganje nastavnog gradiva). Prilikom vježbanja i aktivnog sudjelovanja učenika, može se koristiti posebna glazba u kombinaciji s čitanjem teksta ili odgovaranjem na pitanja (individualno, u parovima ili grupno). U nastavi

se za motivaciju, ili u svrhu opuštanja, mogu koristiti narodni plesovi i pjevanje narodnih ili sličnih pjesama.

Istraživanje: Glazbene aktivnosti u okviru neglazbenih predmeta u prva tri razreda osnovne škole

Istraživanje se odvijalo tijekom tri tjedna školske godine 2009./10. u OŠ Franje Krežme u Osijeku u prvom, drugom i trećem razredu. Svaki je razredni odjel praćen tijekom jednoga tjedna. Istraživanje je obuhvatilo 67 učenika. Hospitalo se na nastavi neglazbenih predmeta (*hrvatski jezik, matematika, priroda i društvo, tjelesna i zdravstvena kultura*) sa svrhom praćenja glazbenih aktivnosti u tim predmetima. Cilj je istraživanja bio utvrditi koliko su glazbene aktivnosti zastupljene na neglazbenim nastavnim predmetima i s kojom namjerom.

U istraživanju je primijenjena *deskriptivna metoda*, tj. opisano je izvođenje nastave na neglazbenim predmetima u svakom od prva tri razreda tijekom jednog tjedna. Pritom je korišten postupak *sustavnog promatranja* te *istraživački dnevnik* kao instrument istraživanja.

U istraživačkom dnevniku detaljno je opisan tijek svakoga neglazbenog nastavnog sata tijekom tri tjedna, ali su, zbog njegove opširnosti, u sljedećoj tablici izdvojene samo glazbene aktivnosti i njihova svrha.

Tablica 1. Glazbene aktivnosti i njihova svrha

PREDMET: HRVATSKI JEZIK		
	Glazbena aktivnost	Svrha glazbene aktivnosti
Razred: 1. Nadnevak: 12.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Veliko i malo pisano slovo Đ</i>	– pjevanje pjesme <i>Zvončić u proljeće</i>	– u uvodnom dijelu sata najava za priču <i>Rodendan na livadi</i>
Razred: 1. razred Nadnevak: 13.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Opis cvijeta – govorna vježba</i>	– pjevanje pjesme <i>Kad si sretan</i> – slušanje skladbe <i>Tulipan</i> skladatelja L. Županovića	– u uvodnom dijelu sata motivacija za razgovor o sreći – u uvodnom dijelu sata najava za pjesmu <i>Tulipan</i>
Razred: 1. razred Nadnevak: 14.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Veliko i malo pisano slovo C</i>	– slušanje pjesme <i>Kišica</i>	- opuštajuća stanka na satu
Razred: 2. Nadnevak: 21.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Jesne i niječne rečenice</i>	– slušanje skladbe <i>Slon</i> Camille Saint-Saënsa – slušanje skladbe <i>Labud</i> Camille Saint-Saënsa – pjevanje pjesme <i>Veseljak</i> – pjevanje i plesanje uz pjesmu <i>Muhara i Limači</i>	– motivacija za osmišljavanje rečenica na temu slona – motivacija za osmišljavanje rečenica na temu labuda – motivacija za osmišljavanje rečenica na temu ptice kos – opuštanje na kraju sata
Razred: 3. Nadnevak: 27.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Mornar</i> , Z. Balog	– slušanje <i>Mornarske pjesme</i>	– u uvodnom dijelu sata najava za pjesmu <i>Mornar</i> - u završnom dijelu sata kao zvučna kulisa – stvaranje opuštajućeg ugođaja
PREDMET: TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA		
	Glazbena aktivnost	Svrha glazbene aktivnosti
Razred: 1. Nadnevak: 16.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Puzanje i provlačenje na različite načine</i>	– izvođenje pjevane glazbene igre <i>Vuk i kozlići</i> – izvođenje pjevane glazbene igre <i>Naokolo šalata</i>	– motivacija za početak sata – opuštanje na kraju sata

Razred: 2. Nadnevak: 22.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Hodanje na različite načine</i>	– izvođenje pjevane glazbene igre <i>Berem, berem grožđe</i>	– motivacija za početak sata
Razred: 3. Nadnevak: 26.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Penjanje po ljestvama</i>	– slušanje pjesmica s CD-a koji prati udžbenik glazbene kulture – izvođenje pjevane glazbene igre <i>Naokolo šalata</i>	– u uvodnom dijelu sata vježbanje uz glazbu – kao zvučna kulisa – opuštanje na kraju sata
Razred: 3. Nadnevak: 26.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Premet strance</i>	– izvođenje pjevane glazbene igre <i>Cice mice maramice</i>	– opuštanje na kraju sata

PREDMET: PRIRODA I DRUŠTVO

	Glazbena aktivnost	Svrha glazbene aktivnosti
Razred: 1. Nadnevak: 16.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Mali vrtlari</i>	– slušanje pjesme <i>Kišica</i> – slušanje pjesmica s CD-a koji prati udžbenik glazbene kulture	– mikrostanka radi opuštanja – na kraju sata kao zvučna kulisa – učenici rješavaju vježbenice
Razred: 2. Nadnevak: 20.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Zavičaj</i>	– slušanje pjesme <i>Farandine, moj konjade</i> – slušanje pjesme <i>Tri djevojke proso žele</i> – slušanje pjesme <i>Škripi đeram</i> – slušanje pjesme <i>Škripi đeram</i>	– motivacija – uvod za obradu nizinskog, brežuljkastog i primorskog zavičaja Hrvatske – zvučna kulisa – stvaranje radnog ugođaja
Razred: 3. Nadnevak: 26.4.2010. Nastavna tema: <i>More</i>	– slušanje pjesme <i>Zaplovi barka niz vodu</i>	– motivacija – uvod za obradu teme sata

PREDMET: LIKOVNA KULTURA

	Glazbena aktivnost	Svrha glazbene aktivnosti
Razred: 3. Nadnevak: 26.4.2010. Nastavna jedinica: <i>Rekompozicija</i>	– slušanje pjesme <i>Zaplovi barka niz vodu</i>	– motivacija – uvod za najavu teme sata – zvučna kulisa – stvaranje radnog ugođaja

Tablica 2 prikazuje odnos broja sati na kojima je bilo, odnosno, nije bilo glazbenih aktivnosti s obzirom na razred.

Tablica 2. Sati s glazbenim aktivnostima i bez njih

Razred	Sati s glazbenim aktivnostima	Sati bez glazbenih aktivnosti	Ukupan tjedni broj sati
1.	5	12	17
2.	3	9	12
3.	5	10	15
Ukupno	13	31	34

U sljedećoj tablici možemo vidjeti na kojim su sve nastavnim predmetima i u kojoj mjeri bile zastupljene glazbene aktivnosti u odnosu na tjedni broj sati određenog predmeta.

Tablica 3. Odnos tjednih sati i sati na kojima je bilo glazbenih aktivnosti

Razred	Hrvatski jezik		Matematika		Priroda i društvo		Tjelesna i zdravstvena kultura		Likovna kultura	
	sati tjedno	sati s glazbenim aktivnostima	sati tjedno	sati s glazbenim aktivnostima	sati tjedno	sati s glazbenim aktivnostima	sati tjedno	sati s glazbenim aktivnostima	sati tjedno	sati s glazbenim aktivnostima
1.	5	3	4	0	2	1	3	1	1	0
2.	5	1	4	0	2	1	3	1	1	0
3.	5	1	4	0	2	1	3	2	1	1
Ukupno	15	5 (33.33%)	12	0 (0.00%)	6	3 (50.00%)	9	4 (44.44%)	3	1 (33.33%)

U tablici broj 4 prikazane su vrste glazbenih igara te koliko su bile zastupljene u svakom pojedinom razredu.

Tablica 4. Vrste glazbenih aktivnosti po razredu

Razred	VRSTA GLAZBENE AKTIVNOSTI					Ukupno
	Slušanje skladba	Slušanje pjesama	Pjevanje pjesama	Pjevane glazbene igre	Plesanje	
1.	0	4	2	2	0	8
2.	2	5	2	3	1	13
3.	0	5	0	2	0	7
Ukupno	2	14	4	7	1	28

U sljedećoj tablici prikazana je količina glazbenih igara po predmetu i razredu.

Tablica 5. Glazbene aktivnosti po predmetu i razredu

Razred	PREDMET					Ukupno
	Hrvatski jezik	Matematika	Priroda i društvo	Tjelesna i zdravstvena kultura	Likovna kultura	
1.	4	0	2	2	0	8
2.	5	0	4	4	0	13
3.	1	0	1	3	2	7
Ukupno	10	0	7	9	2	28

Interpretaciju rezultata temeljit će se na triangulaciji kvantitativnih i kvalitativnih podataka. Utvrdit ćemo u kojoj su mjeri glazbene aktivnosti zastupljene na neglazbenim nastavnim predmetima i s kojom svrhom.

Iz kvantitativnih podataka možemo uočiti da su glazbene aktivnosti najzastupljenije u drugom razredu, zatim u prvom, dok ih je u trećem razredu bilo najmanje. Pretpostavljamo da je tomu razlog afinitet učiteljice drugog razreda prema glazbi. Što se tiče pojedinačnih predmeta u odnosu na tjedni broj sati najzastupljenije su na satovima *prirode i društva*, slijede *tjelesna i zdravstvena kultura* i *hrvatski jezik*, potom *likovna kultura*, dok na satovima *matematike* nisu uopće bile zastupljene. Ako gledamo broj glazbenih aktivnosti s obzirom na ukupan broj aktivnosti koje su izvođene na svim predmetima, možemo vidjeti da su najzastupljenije na satovima *hrvatskog jezika*. To možemo protumačiti time što je hrvatski jezik najzastupljeniji u tjednoj satnici. Također, učiteljice očito smatraju da je na satovima hrvatskog jezika glazba dobro sredstvo za motivaciju učenika prije obrade nove nastavne jedinice. Na *matematici*, koja je po broju tjedne zastupljenosti odmah iza hrvatskog jezika, ni

jednom nije bilo glazbene aktivnosti. Pretpostavljamo da je razlog tomu uvriježeno mišljenje kako je matematika vrlo „ozbiljan“ predmet. Ali, upravo zato što je matematika većini učenika teška, trebalo bi i nju „kombinirati“ s glazbenim aktivnostima iz motivacijskih i rekreacijskih razloga.

Iz kvalitativnih podataka može se uočiti da je na satovima neglazbenih predmeta bilo najviše *slušanja skladba, slušanja pjesama, pjevanja pjesama, izvođenja pjevanih glazbenih igara i plesanja*. Na satovima *hrvatskog jezika* glazbene su se aktivnosti koristile kao najava teme sata, kao motivacija za razgovor, za opuštanje te kao zvučna kulisa. Na satovima *tjelesne i zdravstvene kulture* glazbene su aktivnosti bile u službi motivacije za početak sata, za opuštanje na kraju sata te kao zvučna kulisa pri vježbanju. Na satovima *prirode i društva* glazbene aktivnosti bile su u službi motivacije za obradu nove teme, opuštanja te kao zvučna kulisa. Na satu *likovne kulture* glazbena aktivnost koristila se kao motivacija za temu sata te kao zvučna kulisa tijekom sata. Iz navedenog vidimo da se glazba koristila najčešće kao sredstvo motivacije, kao zvučna kulisa i kao sredstvo opuštanja.

Na satovima glazbene kulture glazbu uvijek treba slušati aktivno. To znači da je glazba u prvom planu. S obzirom na to da se ovdje radi o neglazbenim predmetima, bit ćemo nešto fleksibilniji i reći da se glazba na tim predmetima može ponekad slušati pasivno, ali je ne bi trebalo koristiti kao sredstvo. U neglazbene predmete treba uključiti one glazbene aktivnosti koje bi učiteljice primarnog obrazovanja trebale provoditi i na satovima glazbene kulture, a to su *aktivno slušanje glazbe* (uočavanje glazbenih sastavnica), *pjevanje pjesama, pjevanje/izgovaranje brojalica, glazbene igre* (pjevane igre, igre s ritmovima/melodijama, igre uz slušanje glazbe) i *plesanje*. Nema razloga da na neglazbenim predmetima glazbene aktivnosti budu drugačije nego na nastavi glazbe. Glazbene aktivnosti i tu moraju biti *prave*, a ne *lažne* kao što je npr. slušanje glazbe kao zvučne kulise.

Iz rezultata vidimo da je glazba bila prisutna u neglazbenim predmetima, ali primjećujemo da to nije bilo u onoj mjeri u kojoj bi to moglo biti. Učitelji/ce primarnoga obrazovanja, mogu sebi dopustiti odstupanja od strogog rasporeda i četrdeset-petminutnog trajanja svakoga predmeta. To znači da bi sat hrvatskog jezika ili nekog drugog obveznog predmeta mogao trajati, primjerice trideset pet minuta, pri čemu bi se deset minuta moglo posvetiti glazbi, na početku, tijekom ili na završetku sata. Takva bi nastava pridonijela zanimljivosti, ne bi dolazilo do učeničkog prezasićenja, učenici bi na taj način bili pažljiviji. Treba se nadati da se učitelji/ce koriste takvom mogućnosti.

Zaključak

Željeli smo prikazati moguće načine upotrebe glazbe u neglazbenim predmetima. U tekstu su se izdvojila tri potencijalna razloga njezinog uvođenja, a to su:

1. predmetni model nije primjeren učenicima primarnog obrazovanja,
2. pomoću glazbe se ne razvijaju samo glazbene sposobnosti, već ona pomaže u razvitku intelektualnih i motoričkih sposobnosti,
3. prisutnost glazbe doprinosi zanimljivosti i raznovrsnosti nastave.

Iz pregleda istraživanja o utjecaju glazbe na razvoj neglazbenih sposobnosti može se vidjeti da su mišljenja o tome podijeljena. Mi polazimo od toga da se glazbom prvenstveno razvijaju glazbene sposobnosti i to je dovoljan argument za uvođenje glazbe u neglazbene predmete. Za njeno korištenje već je dovoljno to što se time „omekšava“ predmetni model koji nije primjeren učenicima primarnog obrazovanja kao i to da će prisutnost glazbe doprinijeti zanimljivosti i raznovrsnosti nastave. Nastava u kojoj se glazba tijekom sata izmjenjuje sa sadržajima nastavnih predmeta kao što su hrvatski jezik, matematika, priroda i društvo, tjelesna i zdravstvena kultura doprinit će zanimljivosti, uklonit će monotoniju, učenici će biti pažljiviji.

Literatura

- Altenmüller, E. (2002.), Čini li nas glazba inteligentni(ji)ma. Zagreb: Tonovi, 49, 3-16.
- Andrilović, V., Čudina, M. (1985.), Psihologija učenja i nastave. Zagreb: Školska knjiga.
- Brewer, C. (2008.), Soundtracks for learning: Using music in the classroom. Carmarthen, United Kingdom: Crown House Publishing.
- Campbell, D. (2003.), The Mozart Effect for Parents: Unlocking the potential of your child. New York: Penguin publishers.
- Hanslick, E. (1997.), O muzički lijepom. Beograd: BIGZ.
- Ho, Y. Ch., Cheung, M. Ch., Chan, A. S. (2003.), Music training improves verbal but not visual memory: cross-sectional and longitudinal explorations in children. American Psychological Association. Preuzeto sa: http://www.cuhkinrc.com/attachments/File/music_improves_verbal_not_visual_memory.pdf, 24.2.2011.
- Jensen, E. (2003.), Super – nastava. Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje. Zagreb: Educa.
- Jurčić M. (2006.), Učeničково opterećenje nastavom i razredno-nastavno ozračje. *Odgovorne znanosti*, 8, 2, 329-346.
- Lazar, M. (2004.), Interactive Music Strategies for the Academic Curriculum. *New Horizons for Learning: Teaching and Learning Strategies. Quarterly Journal*. Preuzeto sa: <http://www.songsforteaching.com/lazar/interactivestrategies.htm>, 23.2.2011.
- Makjanić, V., Završki, J. (1974.), Glazbeni odgoj za I., II. i III. razred osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
- Milenković, S., Dragojević, B. (2009.), Metodička korelacija razvoja govora i muzičkog vaspitanja. *Norma*, 14, 1, 103-110.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. (1984.), Zagreb: Vjesnik, br. 3.

Nastavni plan i program za osnovnu školu. (2006.), Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Nemeth-Jajić, J. (2008.), Igrokaz u razrednoj nastavi. Hrvatski časopis za teoriju i praksu nastave. 6, 1, 29-43.

Novačić, S., Kutnjak, P., Njirić, N., Makjanić, V. (1985.), Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.

Pavletić, V. (2010.), Glazboterapija s osobama s posebnim potrebama. Tonovi, 56, 61-110.

Rojko, P. (2002.), Glazbenoteorijska i psihološka uporišta glazboterapije. Tonovi, 40, 17-27.

Stein, G. (2008.), The More We Get Together. Nurturing Relationships Through Music, Play, Books And Art. RoseyRaeNate. Preuzeto sa: <http://www.songsforteaching.com/teachingtips/benefitsofmusicwithyoungchildren.htm>. 23.2.2011.

Šumanović, M., Filipović, V., Sentkiralji, G. (2005.), Plesne strukture djece mlađe školske dobi. Život i škola, 14, 2, 40-45.

Willingham, D. T. (2007.), Kako učimo – pitajte kognitivne znanstvenike. Tonovi, 50, 40-50.

Trškan, D. (2006.), Motivacijske tehnike u nastavi. Povijest u nastavi, 4-7, 1,19-28.

Musical Activities within Non- Musical Subjects in the First Three Grades of Primary School

Summary

The introduction of music into non-musical subjects can have a motivational role or serve to relax the atmosphere and eliminate boredom and fatigue. The paper is aimed at considering the possibility of applying music, i.e. musical activities within non-musical subjects. The paper also summarizes the research results of the study the aim of which was to determine the extent to which music activities are represented in non-musical subjects and with what purpose. According to the research results it can be concluded that music and musical activities appear mostly in science and not at all in maths classes. As for the total weekly number of classes, musical activities have been most frequently observed in the second grade, slightly less in the first and the least in the third grade. Musical activities served as motivation for the theme of the class, to motivate conversation, for relaxation and as a musical background. The following musical activities have been noted: listening to pieces of music and songs, singing songs, performing sung musical games and dancing.

Key words: primary school, primary education, musical activities, non-musical subjects.

